

A két világháború és ami azután következett

Alig indult meg a tanítás az új intézetben, a történelem máris közbeszólt. Az I. világháború érezte hatását a tanulólétszámban – az a felére csökkent – valamint abban, hogy az iskola néhány tanárát és igazgatóját katonai szolgálatra hívták be. A háború folyamán három tanár: Nyilasy Károly, dr. Schreiber Miklós, Mishung Konrád, valamint Fargó Ödön iskolaorvos életét veszítette.

1917 novemberében „a tanítványnak a tanár iránt érzett szeretetének és ragaszkodásának megnyilvánulása képpen” Nyilasy Károly alapítványt hoztak létre. (Az özvegy 1000 koronával járult hozzá.) 1919 márciusában pedig dr. Schreiber Miklós emlékére 1500 korona alaptőkével létesítettek hasonló indítékkal alapítványt.

Az iskola tantestülete és tanulóifjúsága kivette részét a hadsegélyezésből. „A lányiskola növendékei hósapkák, kar- és térdmelegítők készítéséhez adományokat gyűjtöttek”, írta később Nyáry György.

A háború befejezése után sem volt zavartalan az iskola működése. 1918. október 5-től november 25-ig a „spanyol járvány” következtében szünetelt a tanítás, 1919-ben pedig a Szegedet megszállva tartó francia csapatok parancsnoksága vette igénybe az iskola helyiségeit.

A háborús évek után az 1920-21-es tanév volt az első, amelyben az egész év folyamán teljes óraszámban folyt a tanítás, de alacsony tanulólétszám mellett. Ennek okát Nyáry György a következőkben látta: "a megszállott területekről a növendékek nem jöhetnek, csak szökhetnek".

Az intézetet 1923-ban a városi tanács áthelyezte a Boldogasszony sugárút 6. szám alá, mert az előző épületet a meginduló egyetemi oktatás céljaira használták fel. Ez akkor a kereskedelmi állami polgári fiúiskola épülete volt. Az emeleten helyezték el a lányokat, és külön bejáraton közlekedtek. Az ideiglenes helyül kijelölt épület szűkös volta miatt a fiúiskola I. évfolyamát az 1922-23-as tanévben már nem indították be.

1940. december 31-én nyugállományba vonult első igazgatónk, Nyáry György, aki 28 éven keresztül tevékenykedett iskolánkban. Utóda **Mészáros Ferenc** lett.

Az 1940/41-es tanévben ismét megváltozott iskolánk neve: Szeged Szabad Királyi Város Kereskedelmi Leányközépiskola. Az új elnevezés új tanterv életbelépését is jelentette, mivel az 1938. évi XIII. tc. a kereskedelmi iskolákat középiskolai rangra emelte. Kötelező volt a heti 30 óras elfoglaltság és a második idegen nyelv, s ugyanakkor bevezették az üzemi gyakorlatot is. Ennek során a tanulók a postán, a Paprikamalomban, a Hangyánál, a Szalámigyárban, a Gőzmalomban, a Kardos-féle térszotyárban, a Wolf-féle sütőüzemben végezték munkájukat.

1942. január 27-től iskolánk a Szeged Szabad Királyi Város „Boldogasszony” Kereskedelmi Leányközépiskola nevet viseli. Az igazgató és a tantestület célja, hogy „az iskola növendékei elé követésre méltó női személyt és patrónát” állítsanak.

A II. világháború 1942-től érezte hatását, tudniillik 1942 júniusától a Mérey utcai épületet hadikórház céljaira vették igénybe. A tanítás a leánygimnázium egyes helyiségeiben délutánként folyt, az iskola többi bútorzata a Fogadalmi templom pincéjében volt. Rövid időre ismét visszaköltözhetek az egész épületbe, de 1944-től újra katonai célokra használták fel a tantermeket. Így a tanév is csak november 1-jén kezdődött ebben az évben. A tanítás helyzetét nehezítette az év folyamán márciustól kezdődő tífuszjárvány is.

1944-ben ismét új helyre került az intézet, a Szentháromság utca 64. szám alá, a mai a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskola épületébe, mert a Mérey utcai iskola a szovjet csapatok hadikórháza lett.

Mészáros Ferenc igazgatót nyugdíjazása miatt **Dr. Kováts József váltotta** fel 1944-ben, aki már az alapítás óta tagja volt iskolánknak, és második ízben lett megbízott igazgató. Sajnos nem sokáig tölthette be ezt a munkakört, mert 1946. októberében elhunyt. Pedagógustársai így emlékeztek meg róla: „Sokoldalú érdeklődését – a vállalt és a végtelenségig pontosan végzett munka ütemében – az eredmény, a haladás, a magyarság sorskérdései, az emberiség célkitűzései ösztönözték.”

Az 1945/46-os tanév az intézmény életében is jelentős változást hozott.

„Köznevelésünk korszerű demokratikus átalakulása már ebben a tanévben kezdetét vette. Művelődéspolitikánk legnagyobb feladata, hogy a megindult átalakulást a demokrácia politikai és társadalmi követelményeinek megfelelően gazdasági lehetőségeink figyelembevételével és a neveléstudomány legkorszerűbb eredményei és igényei szerint szilárd elhatározással tovább folytassa és betetőzze.” – fogalmazta meg a közös célt Keresztúry Dezső vallás- és közoktatási miniszter.

Három évi vándorlás után 1945 augusztusában visszaköltözhetett iskolánk a Mérey utca 3. szám alá. Az intézet ingó vagyontárgyait a háború során öt ízben voltak kénytelenek költöztetni. A költöztetések hatására a felszerelési tárgyak megrongálódtak, az irattár anyaga részben elkallódott. Ezek a körülmények nehezítették a tantestület munkáját.

1948-ban iskolánkat államosították. Az új elnevezés: Állami Kereskedelmi Leányközépiskola, ami 1949-ben Közgazdasági Technikummá alakult. 1952-ben létrejött a Szegei Közgazdasági Technikum Közlekedési Tagozata. Az indoklás: „Népgazdaságunk ötéves tervének végrehajtásához a városok és falvak építéséhez, termelészövetkezetek

létesítéséhez igen sok nyersanyagra és gépre van szükség..., közlekedés nélkül nem lehet elképzelni a termelő munkát, ehhez pedig képzett szakemberekre van szükség”.

Az oktatás nehéz körülmények között folyt. „A legutóbbi utasításomban 10 Co mellett írtam elő a rendes tanítást. Ezt hatálytalanítom. A tantervek hőmérsékletének alsó határát 14 Co-ban állapítom meg.” – írta utasításában a Csongrád Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Oktatási Osztálya. A tanulók mindig örülnek a szünetnek, néha tesznek is ezért, mint 1954-ben, amikor az iskolaorvos által felküldött hőmérőt az ablakok közé állították, hogy minél kevesebbet mutasson, „s ezzel bizonyítsák az újabb szünet szükségességét”, olvashatjuk a fegyelmi eljárás jegyzőkönyvében.

A szűkös körülmények miatt minden területen szigorú takarékoságot rendeltek el. Pontosan meghatározták a világítás időtartamát, a papírokat is újra felhasználták, szigorúan szabályozták a távolsági beszélgetéseket is. „A távolsági beszélgetéseket minden esetben különös gonddal kell előkészíteni. Meghívás előtt fel kell jegyezni a beszélgetés tárgyát.... Röviden kell beszélni, csak a lényeget szabad elmondani.”

A párt ideológiájának megfelelően az államosítás után középiskolákba munkás és paraszt származású fiatalok kerültek, előre meghatározott százalék szerint. 1953-tól a naplóban kötelező volt feltüntetni a származást. A jó tanulás „hazafias kötelesség” volt. Továbbtanulásra csak őket javasolták, az osztályidegeneket csak akkor, ha „példamutatóan” viselkedtek. A gyenge eredményt elért tanulókat a jegyzőkönyv tanulsága szerint az igazgató figyelmeztette a „magukkal, családjukkal, szocialista hazájukkal szemben fennálló kötelezettségükre”. Büntetésük sem maradt el. A bukott tanulókat eltiltották a táncmulatságoktól, moziengedélyüket megvonták. Az órára nem készülöket fél kettő és kettő között „bezárták”, hogy hiányaikat pótolják. A DISZ szervezet tanuló párok szervezésével vette ki részét ebből a munkából. Az oktatásba is bevonult az egész életet átszövő versenyszellem. De az 1952/53-as tanévben „Sztálin elvtárs nyomdokain járva” meghirdették a selejtfeleletmentes napokat és heteket.

Az oktatás és nevelés egészét áthatotta a politika, a párt által áthatott ideológia. Az igen gyakori nevelési értekezleteken készült jegyzőkönyvek arról tanúskodnak, hogy célként a párt iránti szeretet elmélyítését, a szocialista öntudat kialakítását, a szocialista tulajdon védelmét, vezéreink szeretetét jelölték meg. A tanévek értékelésekor szóltak arról, hogyan küzdöttek az ellenséges hatások ellen, úgymint a nacionalizmus, opportunizmus, kozmopolitizmus, jobboldali szociáldemokrata hatások és klerikális reakciók. Ezt mindenkinek magáévá kellett tenni, ahogy Márai fogalmaz: „Nem elég szeretni azt, amit ők szeretnek; megkövetelik, hogy azt is gyűlöljem amit ők gyűlölnek.”

Minden tantárgyban meg kellett keresni a lehetőséget, hogy e kitűzött célokat elérjék. Természetesen legvadabb példákat a történelem és a politikai gazdaságtan tantárgyakban találunk:

- Sztálin a szocializmus és kommunizmus nagy építője. Lenin leghűségesebb tanítványa.
- Rákosi Mátyás a szocializmust építő magyar nép vezetője.
- Az imperializmus élősdi, rothadó és halódó jellege.
- A népi demokrácia a proletárdiktatúra válfaja.

„...kartárs rámutatott arra, – mikor az egyik tanuló Jézus Mária felkiáltással fogadta a nehéznek vélt feladatot – hogy mindenki csak saját erejéből végezheti el munkáját, úgynevezett földöntúli hatalmaknak a matematikában szerepük nincs.”

Hogy a kitűzött célokat a tantestület tagjai „megfelelően el tudják látni”, folyamatosan ideológiai továbbképzésen vettek részt. Az 50-es évek második felében is tart az SZKP történetének tanfolyamon történő feldolgozása, persze ekkor már kiegészülve a XX. kongresszus iránymutatásának elemzésével. A jegyzőkönyvek tanúsága szerint gyenge eredményt értek el a szülők átnevelésében. Nagyon kevesen vettek részt a szülők iskolája rendezvényein. Ennek tulajdonították, hogy két szülő ellen politikai eljárás folyt 1953-ban. Az igazgató ennek megakadályozására szorgalmazta a gyakoribb családlátogatásokat.

A rendszer életben maradását az általa adminisztratív módon gerjesztett lelkesedés segítette. Rengeteg mozgalmat hirdettek. Íme néhány, a teljesség igénye nélkül: békemozgalom, felszabadulási hét, előre ötéves tervünk megvalósításáért, magyar-szovjet barátsági hét, miénk az iskola, virágosítási hónap, tisztasági mozgalom, tanulmányi versenyek és persze az MHK (Munkára Harcra Kész). Ehhez kapcsolódott az évenként többször meghirdetett hulladékgyűjtés. A legfontosabb a fémgyűjtés, hiszen a vas és acél országává akartunk válni. De gyűjtöttek papírt, gesztenyét, sőt tökmagot is.

A munkára nevelést a termelő munkában való ingyenes részvétel jellemezte. Ez elsősorban a mezőgazdasági munkát jelentette, de a már említett néhány télen, így például 1954-ben, a hóeltakarításban is részt vettek a tanulók, igaz csak azok, akiknek megfelelő ruhájuk és cipőjük volt.

Az 1956-os események iskolánkban is éreztették hatásukat. Igaz csak rövid időre módosult az eddigi tanterv: visszaállították a hitoktatást, a fakultatív nyelvtanulást (francia vagy német), bevezették a havi egy osztályfőnöki órát, valamint megszüntették a gyakorlatot.

Az októberi események alatt az iskolában „a munka zavartalanul folyt, a rendbontási törekvéseket sikerült visszaszorítani”. Egyetlen napon, október 26-án vettek részt a tanulók tömegesen, amikor „határozott tilalom ellenére” felszálltak az értük jövő teherautókra. Igaz, november 23-án „hideg, fűtetlen tantermekre” való hivatkozással szervezeten távolmaradtak a tanítástól. Utólag mindenki hatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolta távolmaradását. Ennek ellentmond a tanévzáró értekezlet jegyzőkönyve, amelyben megjegyzik, hogy október 28-tól november 8-ig a tanítás szünetelt, „mert tanítványaink nem jöttek iskolába”.

Az 1958-ban megkezdődött korszerűsítési folyamat 1961-ben új oktatási törvény megalkotásához vezetett.